Työehdot/Lehto 6.10.2022

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
TyV@eduskunta.fi

Kuulemistilaisuutenne 11.10.2022

HE 173/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi palkkaturvalain ja merimiesten palkkaturvalain muuttamisesta

Kannatamme esitystä. Työvoiman hyväksikäyttö on lisääntynyt ja siihen on puututtava. Uusi 5 a § parantaisi toteutuessaan vakavan hyväksikäytön uhrin asemaa. Säännöksen 3 momentti on kuitenkin poistettava. Lisäksi palkkaturvaviranomaisen tiedonsaantioikeutta on laajennettava. Palkkaturvalain kokonaisuudistusta on jatkettava.

Vakavan työperäisen hyväksikäytön uhrin oikeuksiin pääsemistä estävät rajaukset on poistettava

Esityksen 5 a §:n 3 momentin mukaan vakavan hyväksikäytön uhri voisi saada 18 kuukauden hakuajan pidennyksen vain kerran. Esimerkiksi ihmiskaupassa on tavallista, että uhri joutuu hyväksikäytetyksi useamman kerran. Tällaista rajausta ei ole syytä tehdä, sillä vakavan hyväksikäytön uhri on muita hakijoita haavoittuvammassa asemassa. Momentti on näin ollen syytä poistaa.

Esityksen 5 a §:n 2 momentin perusteluiden viittaus vanhentumissäännöksiin on epäselvä (esityksen s. 21). Perusteluilla tarkoitettaneen sitä, että muutoksella ei ole tarkoitus pidentää muualla työlainsäädännössä säädettyjä vanhentumisaikoja eikä muuttaa oikeuskäytäntöä (esimerkiksi TT 2015-58).

Palkkaturvaviranomaisen tiedonsaantioikeus on laajennettava käyttäjäyrityksiin

Tiedonsaantioikeutta koskevassa muutosesityksessä ei ole otettu huomioon vuokratyötä. Vuokratyössä käyttäjäyritys johtaa ja valvoo työtä, minkä vuoksi sillä voi käytännössä olla työnantajaa paremmat tiedot esimerkiksi työajoista, vaikka työnantaja vastaakin palkanmaksusta. On myös mahdollista, että vakavan hyväksikäytön uhri on käyttäjäyritys. Tämän vuoksi palkkaturvaviranomaisella olisi oltava oikeus saada tietoja myös käyttäjäyritykseltä.

Palkkaturvalain uudistamista on syytä jatkaa

Palkkaturvan enimmäismäärän nostamista koskevaa hallituksen esitystä (HE 88/2021 vp) käsitellessään työelämä- ja tasa-arvovaliokunta kiirehti palkkaturvalain kokonaisuudistusta ja totesi, että palkkaturvalain uudistuksen yhteydessä tulee kiinnittää huomiota muun muassa hakuajan pidentämiseen, palkkaturvan enimmäismäärän riittävyyteen, käsittelyn nopeuttamiseen ja muutoksenhaun uudistamiseen (TyVM 10/2018). Käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä kuitenkin katsotaan, ettei näihin muutoksiin ole aihetta.

Olemme asiasta eri mieltä. Palkkaturvalain kokonaisuudistusta on syytä jatkaa ja valiokunnan esiintuomia asioita arvioida uudestaan. Arvioiminen on entistä

tärkeämpää, jos vakaviin väärinkäytöksiin puuttumista koskeva 5 a § hyväksytään hallituksen esittämällä tavalla. Ehdotettu 5 a § merkitsisi toteutuessaan palkkaturvan soveltamisalan laajentumista. Se edellyttäisi palkkaturvaviranomaiselta asioiden entistä laajempaa selvittämistä ja harkintavallan käyttämistä.

Hallituksen esityksen mukaan palkkaturvakäytännössä saatavien hakuajan ylittyminen on melko yleinen syy palkkaturvan epäämiselle (esityksen s. 7). On todennäköistä, että käsittelyajat pitenevät entisestään, jos palkkaturvaviranomainen ryhtyy arvioimaan vakavaa työperäistä hyväksikäyttöä. Käsittelyajoissa on jo nyt ongelmia kuten apulaisoikeusasiamies on todennut (EOAK/7252/2019 4.3.2020).

Yleistä kolmen kuukauden hakuajan riittävyyttä on hallituksen esityksessä perusteltu sillä, että vanhempia saatavia on vaikea selvittää (esityksen s. 7). Epäselväksi jää, miksi palkkaturvaviranomaisen olisi helpompi selvittää saatavat pitemmältä ajalta silloin, kun kyse on vakavasta hyväksikäytöstä kuin silloin, kun kyse on konkurssista tai muusta maksukyvyttömyydestä. On todennäköisempää, että palkkaturvaviranomaisen on helpompi selvittää saatavat silloin, kun tapaukseen ei liity vakavaa hyväksikäyttöä. Vakavan hyväksikäytön uhrien työnantajilla tuskin on kirjanpitäjiä ja tilitoimistoja, joilta palkkaturvaviranomainen saisi tietoja.

Työoikeudellisten saatavien vanhentumisaika on kaksi tai viisi vuotta. Sosiaalilainsäädännössä hakuajat ovat muutamasta kuukaudesta puoleen vuoteen. Palkkaturvan kolmen kuukauden hakuajan yleistä pidentämistä esimerkiksi kuuteen kuukauteen puoltaa se, että palkkaturvaa hakevan on itse laskettava saatavansa eikä hakemusta voi käytännössä enää täydentää. Esimerkiksi eläkkeen tai sairaus- tai vanhempainrahan määrää hakijan ei tarvitse itse laskea vaan se tehdään viran puolesta. Tällöin on ymmärrettävää, että hakuaika on vain kaksi kuukautta.

Palkkaturvan hakuajan yleinen pidentäminen tai hakemuksen täydentäminen myöhemmin mahdollistaisi sen, että työntekijällä olisi aikaa laskea saatavat eikä hänen tarvitsi arvioida saatavia varmuuden vuoksi suuremmiksi. Pitempi hakuaika vähentäisi palkkaturvaviranomaisen työtä ja lyhentäisi siten käsittelyaikoja.

Ehdotetulla 5 a §:llä olisi toteutuessaan varmasti vaikutuksia myös palkkaturvan enimmäismäärän riittävyyteen. Vakavan hyväksikäytön uhreilla on usein palkkasaatavia useita kymmeniä tuhansia euroja. Palkkaturvan enimmäismäärän korottamiselle on siten perusteita.

Muutoksenhaku on nykyisin monimutkainen ja moniportainen. Tällaisenaan se saattaa aiheuttaa oikeudenmenetyksiä ja on yhteiskunnalle kallis. Myös muutoksenhakua tulee yksinkertaistaa ja tehostaa.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry

Lisätiedot lakimies Anu-Tuija Lehto
anu-tuija.lehto@sak.fi
puh. 040 778 1080